

Oponentský posudek disertační práce:

Aleš Vytečka, *Formation of the United States Foreign Policy towards Latin America 1848-1898: Before the Eagle Flew Out of the Nest* (Středisko ibero-amerických studií FF UK, Praha 2008)

Ve své disertační práci se Aleš Vytečka zaměřil na problematiku proměny zahraniční politiky USA ve 2. polovině 19. století, konkrétně pak v období vymezeném úspěšnou válkou s Mexikem a vítězstvím nad Španělskem, definitivně potvrzujícím americkou převahu na západní polokouli. V pěti desetiletích, během nichž Spojené státy dozrály sociálně, kulturně i ekonomicky, dosáhly svých dnešních hranic a po krvavé zkušenosti občanské války se vnitřně homogenizovaly, se také staly určující mocností amerického kontinentu a vykročily na cestu globální expanze. Vytečka se nepokoušel polemizovat s touto základní tezí, formulovanou v mnoha textech specializovaných historiků – se samotným faktem zásadní proměny, kterou americká zahraniční politika doznala. Soustředil se na konkrétní průběh, vnitřní i vnější příčiny a především důsledky této transformace, a to na základě bohaté sekundární literatury i různorodých pramenů (především v podobě knižních i elektronických edic). Snažil se zasadit vývoj americké zahraniční politiky do širšího kontextu především hospodářských dějin USA, ale také do událostí odehrávajících se na dalších místech amerického kontinentu i v Evropě a v Asii. Jak je již z tohoto stručného shrnutí patrné, pojal doktorand svou analýzu velmi komplexně, konkrétní zahraničně-politické projevy USA vůči ostatním státům západní hemisféry mu v podstatě posloužily jako „případové studie“ ilustrující hlavní tok jeho chronologického líčení.

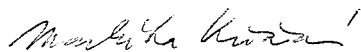
Takový přístup má samozřejmě svá úskalí. Shrnout do několika stran problematiku Monroeovy doktríny, francouzské intervence v Mexiku nebo Panamského průplavu, s přihlédnutím k vnitropolitickému vývoji v USA stejně jako v konkrétních zúčastněných zemích i k širšímu mezinárodnímu kontextu, je úkol téměř nadlidský. Jakkoli je seznam použité literatury úctyhodný a z hlediska faktografického obsahu práce lze jen obdivovat preciznost a erudici autora, byl volky nevolky nucen typizovat a redukovat svůj výklad na základní teze. Výsledkem jsou někdy značná zjednodušení. Například výklad věnovaný americké občanské válce sklouzává do tradičního klišé boje mezi „abolicionistickým Severem a otrokářským Jihem“, jakkoli si i sám Vytečka, jak je patrné při pozornějším čtení, uvědomuje, že problém otroctví byl spíše symptomem než hlavní příčinou války (s. 52, 53

atd.). Ve svém celku se pak práce stala spíše výkladovou než analytickou. Možná by bylo vhodnější věnovat pozornost systematickému pramennému studiu několika vybraných případům, které by umožnily lépe sledovat proměny zvoleného problému. Vytečka například správně zdůraznil závažnost 90. let 19. století, kdy se expanzivnost americké zahraniční politiky stala zjevnou nejen v kontextu celé Latinské Ameriky, ale i v kontextu celosvětovém. Tím, že rozbor této fáze umístil do závěrečné kapitoly (s. 190-198), ale klíčový význam této periody poněkud zaniká. Snad bylo možné předchozí výklad pojmout – ve zkrácené formě – jako vstup do této přelomové dekády a definitivní průlom geografické izolace USA pojednat o něco důkladněji.

Bylo by také možné polemizovat s některými Vytečkovými výchozími předpoklady: například s jeho přesvědčením, že se v americké historii projevuje „nepřerušovaná kontinuita a ‚logika‘. ... Kontinuitou rozumím vytváření národní identity nebo společné identity amerického národa.“ (s. 6) Právě tuto logiku si dal za cíl vysledovat i ve vývoji zahraniční politiky USA. Vytečka sice v citované pasáži hájí koncept „proměn“ této předpokládané homogenní národní identity proti teorii „danosti“ základních rysů amerického charakteru (zformulované Danielem Boorstinem v knize *The Genius of the American Nation*), přesto se v tomto případě opět projevilo nebezpečí vnuceného zjednodušování, neboť ani v koloniální době, ani ve Vytečkou zvoleném devatenáctém století, tím méně pak ve století dvacátém podle mého názoru nelze vůbec uvažovat o existenci jediné „americké identity“, byť se v dobových textech projevuje ideologie a rétorika k této identitě odkazující. Mimo to je v kontextu bohaté historiografie posledních desetiletí, věnované problematice jak národních identit obecně, tak identity americké, názor o „nepřerušované kontinuitě“ jakýchkoli národních dějin jen obtížně akceptovatelný. Nebezpečí prezentismu a zpětného vysvětlování příčin událostí na základě jejich důsledků se ovšem Vytečka vyhnul právě důrazem položeným na objasňování problémů v jejich širokém dobovém kontextu i svou zásadní faktografičností, která jej ochránila před esejistickým filozofováním o „národním charakteru“.

Toto jsou ovšem otázky priorit, které si každý autor volí sám, i autorit, o něž svoje pojetí zvoleného problému opírá. Přijmeme-li předkládanou práci v té podobě, jakou jí určil autor, je třeba zopakovat, že vynikajícím způsobem zpřístupňuje, sumarizuje a interpretuje značné množství informací – směle by bylo možné ji doporučit jako učební text studentům magisterského studia. Obsahuje mnohé vynikající postřehy – ocenit je třeba zejména soustavně zdůrazňovanou provázanost hospodářských zájmů USA a zahraničně-politického manévrování, tak jak se projevily nejen ve vztahu k USA, ale také ve vztahu k východní Asii (s. 9 aj.)

Disertační práce Aleše Vytečky tedy splnila požadavky na samostatnou, na vlastním výzkumu založenou studii, která přinesla konkrétní, ověřitelné a pro další bádání využitelné výsledky.
Doporučuji ji proto k obhajobě.

Praha, 18. srpna 2008

Doc. Markéta Křížová, Ph.D.

Středisko ibero-amerických studií FF UK